

Медоносни дървесни видове и тяхното разпространение

1. Разпространение на медоносните растения от флората на България по флористични райони и подрайони

Най-богат на диворастващи медоноси флористичен район е Стара планина. Там могат да се срещнат 799 вида или 71.7% от всички разглеждани видове. След него се нареждат Родопите – 794 вида или 71.2%. Най-богат флористичен подрайон са Средни Родопи – 692 вида или 61.4%.

2. Време на цъфтеж на медоносните растения

Най-много са диворастващите медоноси, които имат цъфтежен период от май до юли. На второ място са тези с цъфтежен период от юни до юли, следвани от цъфтящите от май до юни, юни-август, май-август, април-май, април-юни, юли-август и т. н.

Най-много диворастващи медоноси цъфтят през месец юни – 794 вида или 75.4%, следвани от тези през юли, май, август, април, септември, май, октомври и февруари. През януари, ноември и декември има незначителен брой цъфтящи видове без стопанско значение за тези месеци.

3. Стопанско значение и приложение на медоносните растения от флората на България

Разпределението на медоносните растения според основните продукти, които събират пчелите от тях, има практическо значение за пчелната паша.

Най-много видове се използват в пчелната паша за получаването както на цветен прашец, така и за нектар – 725 вида или 68.4% от всички диворастващи медоноси. Само нектар пчелите събират от 81 вида или 7.6%, а само прашец – от 66 вида или 6.2%.

Горите като прародина на медоносната пчела създават най-благоприятна екологична среда за съществуването и развитието на пчелните семейства, тъй като те им осигуряват от ранна пролет до късна есен цветен прашец и нектар. Освен това разнообразният релеф и изложение водят до удължаване периода на цъфтежа на горските медоносни растения. в България, а почвеното и атмосферното овлажняване - до интензивно нектароотделяне на цветовете в сравнение с растенията, които се намират на открити места извън горските масиви. Широколистните и смесените гори са по-ценни в медоносно отношение, защото те имат по-голямо видово разнообразие от медоносни дървета и храсти с различни периоди на цъфтеж. Иглолистните гори, ако не отделят мана, нямат значение за пчеларството.

4. По-разнообразни и с по-голямо значение за пчеларството са следните видове горски медоносни растения в България:

Леска, лешник (*Coryllus avellana*) - Тя е широко разпространен вид в полупланинските райони почти в цялата страна. Цъфтежът ѝ започва с първото затопляне на времето през февруари-март. Тя осигурява пчелните семейства с цветен прашец, който има голямо значение за ранното им развитие. Освен големите естествени масиви културните сортове от нея може да се засаждат за отглеждане в градините и близо до пчелините.

Елша (*Alnus*) - Различните видове елша цъфтят известно време след леската и имат значение като прашецодайни растения. Елшата вирее най-вече покрай реките и потоците и по-овлажнените склонове на планините.

Върби (*Salix*) - Върбите цъфтят през пролетта и поради това че в нашата страна видовото им разнообразие е доста голямо, предлагат продължителна паша от нектар и цветен прашец. Това влияе благоприятно върху интензивното пролетно развитие на

пчелните семейства. Когато заемат по-големи площи, от късноцъфтящите видове върби се натрупват известни количества стоков мед, който има много пикантен вкус. Повечето от видовете виреят в поречията и овлажнените и заблатени места. По-ценна в пчеларско отношение е бялата върба (*Salix alba*). Дърветата развиват големи корони, достигащи понякога над 20 м височина. Спътници на бялата върба са следните видове: тритичинковата върба (*Salix triandra*), ракилата (*Salix purpurea*), сивата върба (*Salix cinerea*) и по-рядко крехката върба (*Salix fragilis*). Ивата, или планинската върба (*Salix caprea*), се среща в почти всички планини, гори и храсталаци в нашата страна. Образува много големи съцветия, които цъфтят продължително време след първото трайно затопляне на времето през пролетта. Цветовете отделят големи количества нектар и цветен прашец с висока хранителна и биологична стойност.

Дрян (*Cornus mas*) - Този дървесен вид е широко разпространен и предпочита карбонатни почви, където понякога се развива като храст. Дрянът цъфти през март-април и снабдява пчелните семейства с нектар и цветен прашец.

Брястове (*Ulmus*) - Брястовете се срещат в предпланинските и по-рядко в планинските райони. В зависимост от надморската височина на района брястовете цъфтят обикновено през март-април. Брястовете са много ценни като раннопролетни медоносни растения, които предлагат на пчелите големи количества нектар и цветен прашец. През последните няколко десетилетия брястовете масово загиват от болест, причинявана от гъбичката *Graphium ulmi* Schir.

Явори и кленове (*Acer*) - Цъфтежът на повечето от разпространените в нашата страна видове съвпада с пролетното развитие на пчелните семейства и в това отношение те имат много голямо значение. От всички видове ясенolistният явор (*Acer negundo*) започва да цъфти най-рано още при първото трайно затопляне на времето (март-април). Цветовете му отделят изобилно количество висококачествен цветен прашец, който пчелите събират много интензивно. Този вид явор е много подходящ за засаждане около пчелините в райони, бедни на прашецодайни растения рано през пролетта. За задоволяване на нуждата от прашец през този сезон е достатъчно едно средно развито дърво за 5-10 пчелни семейства. Планинският явор (*Acer pseudoplanus*) е по-широко разпространен. От едно средно развито дърво може да се получат по 165 г мед и 23 г цветен прашец. По-компактни площи заема мекишът (*Acer tataricum*), от който в зависимост от възрастта на дърветата може да се получат от 5 до 15 кг мед от декар. Той цъфти по-късно и създава главна паша.

Конски кестен (*Aesculus hippocastanum*) - По-късно през пролетта започва да цъфти конският кестен (*Aesculus hippocastanum*), който е твърде широко разпространен дървесен вид в нашата страна. От едно дърво на средна възраст може да се получи 72 г мед и 5 г цветен прашец. Този вид има значение като поддържаща паша и участва в подготовката на пчелните семейства за главната паша от бялата акация. Конският кестен не е много възискателен към почвата. Заслужава да се засажда конски кестен на по-големи площи.

Бяла акация (*Robinia pseudoacacia*) - Бялата акация е един от най-ценните медоносни видове, които цъфтят към края на пролетта. В зависимост от надморската височина цъфтежът ѝ протича през май-юни. Бялата акация е разпространена най-вече в равнините, но вирее добре и в полупланинските и планинските райони. По-широко разпространение има в Северна България, където има засадени горски масиви и създава възможности за главна паша. Нерядко от бяла акация се получават по 10-12 кг мед от пчелно семейство. Акациевата паша в Южна България е по-кратка и по-несигурна, поради това че през периода на цъфтежа времето е често неблагоприятно (хладно и дъждовно или много горещо и ветровито). Средната продуктивност от акацията в нашата

страна в зависимост от възрастта на насажденията се движи от 3-4 кг при младите насаждения до 20-30 кг при 40-50-годишните от декар.

Гледичия (*Gleditchia triacanthus*) - Гледичия е много добро медоносно растение. Започва да цъфти непосредствено след прецъфтяването на бялата акация. Когато има създадени смесени гори от тези два вида, главната паша се удължава с около две седмици. Цветовете на гледичията отделят по-малко нектар от цветовете на бялата акация, но благодарение на много големия им брой на растение нейната медопроодуктивност е достатъчно висока. Поради това, че гледичията цъфти най-често при по-добри метеорологични условия, и главната паша от нея е по-постоянна и по-сигурна, отколкото от бялата акация.

Липи (*Tilia*) - Разпространените у нас видове липи цъфтят известно време след прецъфтяването на акацията и гледичията, което съвпада с началото на лятото. Най-рано започва да цъфти дребнолистната липа (*Tilia parvifolia* Ehrh.), а след нея - едролистната (*Tilia grandifolia* Ehrh.), докато сребролистната (*Tilia argentea* Dest.), която е най-широко разпространена у нас, цъфти най-късно. Цъфтежът на трите вида липа почти се застъпва, което е твърде благоприятно за удължаване на главната паша в горските масиви, където са застъпени повече видове. Средната нектаропродуктивност на цветовете за едролистната и дребнолистната липа се движи от 1,32 до 1,46 мг при средно захарно съдържание от 24,3 до 27,5%. Освен нектар от цветовете на липата пчелите събират и цветен прашец. При благоприятни условия и добре развити чисти насаждения медопроодуктивността на 1 декар може да достигне до 20-30 кг. Липовият мед има високи качества и приятен аромат. Липовият мед има и лечебни свойства и се цени високо. Липата има ценна дървесина, а цветът се използва за чай. Липите заслужават още по-голямо разпространение в изкуствено създаваните гори.

Японска акация (*Sophora japonica*) - Цъфтежът на това южно декоративно дърво протича през юли-август, когато другата цъфтяща медоносна растителност е твърде оскъдна. Цветовете отделят средно за 24 часа 0,5 мг нектар със захарно съдържание 54,2% и 0,44 мг цветен прашец. Японската акация е подходяща за засаждане в близост до постоянните места на пчелините.

Добри медоносни видове са още: махалебката (*Prunus padus*), трънката (*Prunus spinosa*), ниският бадем (*Amigdalus nana*) и др.